

Landsbyens livsåre

Lars Ellgaard · Monday, January 12th, 2015

af Poul Sverrild

Den vigtigste grund til at lægge Hvidovre landsby, hvor den ligger, var Harrestrup Å.

Hvornår landsbyen blev grundlagt ved vi ikke, men det har senest været i den tidlige jernalder. Men forud for jernalderbebyggelsen har der i perioder boet folk på samme sted. Det vidner stenalderfund fra Hvidovregade om.

Beliggenheden ved Harrestrup Å var på alle leder fin; for dels havde man drikkevand, dels kunne man fange fisk, dels kunne man sejle tre kilometer ned ad åen, og så var man ude i Kalveboderne, hvor fiskemulighederne var endnu større, og endelig lå man tilpas langt oppe ad åen til ikke så let at blive opdaget af eventuelle fjender, der sejlede forbi langs kysten.

Oversvømmelser

Harrestrup Å havde dengang langt mere vand, end vi kender til i dag. Det var både fordi grundvandspejlet lå højere, og fordi alt åens vand passerede gennem Hvidovre i modsætning til i dag, da en stor del af vandet ledes ind i det københavnske søsystem fra Damhussøen.

Sammen med højvande i Køge Bugt kunne åen skabe ganske store oversvømmelser langt oppe i Hvidovre. Men det problem havde allerede jernalderbeboerne i Hvidovre sikret deres beboelser imod.

Landsbyen blev placeret et stykke fra åen, så der var en lille bakke mellem dem. Så var man beskyttet mod de mindre oversvømmelser.

Åen kunne sagtens klare de små fartøjer, landsbyen betjente sig af, men egentlige søgående fragtskibe har åen været besejlet med.

Så på det tidspunkt, da Hvidovre Kirke blev bygget omkring år 1200 – må det antages, at byggematerialer udefra blev sejlet til Hvidovres slæbested, der senere udviklede sig til en egentlig havn. Det var den nu nedlagte Mørtelværkshavn, der i dag danner grænsen mellem Lodsparken og Kystagerparken.

Fiskeri

Harrestrup Å tjente som hjemsted for joller til fiskeri i slutningen af forrige århundrede,

men spillede ellers ikke den store rolle for Hvidovre. Når fiskeriet tidligere ikke spillede nogen rolle i Hvidovre, skyldtes det, at rettighederne til ålefiskeriet i Kalveboderne af kongen var blevet givet til befolkningen på amagersiden af farvandet.

I dagligdagen mærkede Hvidovres bønder mest til åen, ved at adgangen til København var begrænset til at foregå via Roskildevej, over åen gennem Vigerslev eller senere ad den nuværende Gammel Køge Landevej.

Åen blev Hvidovres grænse til København i 1901, som den før havde været grænse til nabolandsbyen, Vigerslev.

Lorteå

Fra 1920'erne begyndte for alvor en ny epoke for Harrestrup Å. I takt med byudviklingen langs dens løb kom den mere og mere til at få karakter af åben kloak.

Fra sidst i 20'erne var den i folkemunde kendt som 'Lorteåen' og prægede store dele af Hvidovre med sin lugt. Samtidig begyndte den at blive reguleret, så de tidligere meget sumpede strækninger langs den blev drænet, og man kunne undgå de regelmæssige oversvømmelser. Reguleringen skete i forbindelse med Københavns Kommunes anlæg af Vigerslevparken langs med åen.

De østlige dele af villakvartererne i Hvidovre var ofte udsat for åens hærgen i 1920'erne: "Vi kom hjem en aften fra arbejde, og så stod alle sammen oppe for enden af vejen, hvor vi boede. Lorteåen var løbet over sine bredder. Vi kaldte Harrestrup Å for Lorteåen, fordi den lugtede meget. Vi skulle hjem, men vores hus lå nu ude midt i en lille sø, som åen havde dannet. Der manglede kun ti centimeter, før vandet ville være løbet ind på vores gulv. Gudskelov var der en temmelig høj sokkel på vores hus for at give luft under det. En times tid til, og det ville være rendt ind på gulvet."

Selv om åen var så forurenede, var der endnu et rigt dyreliv i området, og det trak naturligvis legende børn til fra de store villakvarterer, der dukkede op i 1920'erne og 1930'erne langs med åen. Her kunne man skyde fugle, hvad enten det var lovlig eller ulovlig jagt. Som en Hvidovre-dreng fortæller om sin barndom midt i 1920'erne: "Vi har skudt mange fugle dernede, og det var meget sjovt. Der kom aldrig nogen mennesker, selv om det var meget idyllisk. Der var flotte marker og en træbro, der gik fra Risbjerggårds Alle til Ny Østengårds Alle. Egentlig måtte man slet ikke skyde dernede, men hvis vi så en betjent ovre på Vigerslev-siden, så holdt vi da bare op med at skyde."

Der var temmelig mange avisskriverier om det svineri, som allerede samtiden var klar over, der skete ved udledningen af de store mængder urensede spildevand fra blandt andet Hvidovre.

Tørvegravning

Under krigen var åen indirekte til gavn for en del af Hvidovres indbyggere, for i de tidligere sumpede områder langs den blev det så muligt at grave tørv til opvarmning.

En gammel Hvidovreborger har fortalt om tørvegravningen: "Tørven havde min far gravet op nede i Vigerslevparken ved Harrestrup Å. Det tilhørte godt nok kommunen, men de sagde ikke noget til, at man gravede dernede. Jeg tror slet ikke, at de havde tanker for det...Det var et ret stort stykke, de gravede fra. Det gik fra Sygekassevejen og helt op til Flaskekroen og så et godt stykke ned mod Rødovre. Jeg har også selv gravet efter tørv dernede, da jeg blev voksen. Da min kone og jeg blev gift i 1939, kneb det jo med at få brændsel..."

Åen har i en lang periode været så godt som biologisk død, men der er tegn på, at den går en lysere fremtid i møde. Mængden af urensset vand i åen er stærkt formindsket, og allerede nu forlyder det, at man et stykke op ad løbet kan fange fisk.

På langt sigt regner de københavnske planlæggere med at gengive åen sit naturlige forløb, og der skulle muligvis engang blive mulighed for ørredfiskeri.

This entry was posted on Monday, January 12th, 2015 at 12:01 am and is filed under [You can follow any responses to this entry through the **Comments \(RSS\)** feed.](#) Both comments and pings are currently closed.